

s m e r

v slovensko državo

LETO 2. ŠT. 11. RUMBO HACIA EL ESTADO ESLOVENO 18. I. 1966

PANSLAVIZEM — NARODNA NEVROZA

BRANKO REBOZOV

„Dovoli, brat, da ti s svojim nožem razpam prsa! Ko boš jekleno rezilo začutil v srcu, se bo počast, ki se v njem skriva, prestrašila in zbežala. Že osvobojen, boš spoznal, da si bil svoj lastni ujetnik in mučitelj.“ (Iz moje neobjavljene črtice: Ujeti kralj)

Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev, kakor tudi republika Čekoslovaška, je nastala na pobudo panslovanskega čustvovanja, ki se je talilo pod soncem romantike ter njenega idealističnega mišljenja v tedanji Evropi. Ta doba se imenuje prebujenje narodov. Prebujenje torej, vendar iz kakšnega sna? Parole francoske revolucije: enakost, bratstvo, svoboda, niso šle samo narodom kot takim, temveč so odjeknile v prsih vsakega človeka. Vendar, v kaki meri so bili ti ideali stvarni, ugotavljamo po njih sadovih: po razbohotelem liberalizmu, ki je zavozil v materialistično miselnost in marksizem (kakšna idealizem!) in komunistično revolucijo (kakšna romantika!); po strupenem individualizmu, ki je ganil v nečloveški kapitalizem; in po nacionalizmu, ki se je razdivjal v barbarstvih nacifašizma. Vsekakor, bolj kot prebujenje, je bilo vse to apokaliptični morast sen, ki se ga danes večina sveta spominja z gnusom in grozo. V ta sen sodi tudi Jugoslavija kot tvorba istega prebujenja, istega idealizma, točneje — panslavizma.

Če je bila kraljevina SHS produkt prebujenja, idealizma, romantike in panslavizma, produkt česa je bila Jugoslavija? V tako kratki razdalji časa, — danes bi rekli v enem samem dnevu! — in dva krsta istega novorojenčka, in v dveh različnih obredih: prvi v Zagrebu in drugi v Beogradu! prvi v srcu južnih Slovanov in drugi v trebuhu Balkana. Vendar, tu ne gre za razlitje žolča. Nam se je razlil žolč in se nam je razlilo srce. Tu gre za obglavljenje slovenskega naroda, za ječo in mučnico Hrvatov in, če se hoče, tu gre končno za pogreb Velike Srbije. Same stvarnosti in ne sanje!

Utopični ideali francoske revolucije so dali Evropi: za enakost, največje ponižanje enih in največje privilegije drugih; za bratstvo, doslej najpopolnejše organizirano izkoriščanje človeka po človeku; in za svobodo so spremenili skoraj ves svet v koncentracijsko taborišče, v pregon in begunstvo. In domovine južnih Slovanov, tako zveneče in sladko poimenovane Jugoslavija? Tam jih imate Srbe, Hrvate in Slovence, izenačene, osvobojene in pobratene v skupnih grobovih in v skupni ječi! Skupiček prebujenja, idealov, panslavizma. Slovenske gore so nagrbniki, naše reke in jezera in studenci iz krvi! Lepota naše zemlje skriva kosti "cvetov v polju in hrastov na gori" našega naroda. O, narod, ki sam ne odločaš o svoji usodi, gorje ti! In naj ne omenim sladkih in bolečih fraz, ki smo jih šolski otroci brali, obešene po učilniških stenah: Reka, Trst, Gorica naša so pravica! O, tužni Korotan, kdaj zasije ti svoboda dan! itd. To so končale stene, mi pa smo spali pod lipico panslavizma, pokriti s šajkačami, toda še razneženi od matere Avstrije. Toda kaj hočete vi, vi, Wändische, Alpski Hrvati in pleme? Bežite no, tepci, saj Reka je že naša, kopat se boste pa lahko šli na Izolo. Bled je pa tako že svetovno priznано sezonsko letovišče in lovišče "slovenskih fazanov" in "slovenskih zlatorogov" za srbske črne in rdeče kralje. Slovenski knezi pa bodo, ali streljali, ali bodo blodili po svetu, ali pa sedeli po kardeljevsko v Beogradu. Ostali boste itak lahko šli na sezonsko delo na vse strani sveta ali pa v emigracijo. Kaj hočete, saj vi niste nič, zato ste lahko karkoli in kjerkoli. Govori srbski, da te razume čitav svet!

Kraljevina SHS je nastala iz romantičnega, nestvarnega, idealističnega panslavizma; Jugoslavija pa iz prav takšnega srbskega, prepleskanega od vrha do tal s srbsko čaršijsko tradicionalno predrznostjo, po petelinje razpiistoljeno na račun hrabrosti srbskega naroda, kateremu je ta čaršija v zgodovinsko sramoto in v pogreb. A tu

LA LIBERTAD DE PRENSA en el mundo es analizada en el informe de una entidad internacional.

En su informe de fin de año sobre la libertad de prensa, el noruego Per Monsen, director del instituto Internacional de Prensa (IIP) declaró que el periodismo mundila conservó su terreno durante 1965 en la lucha incesante contra el aherrrojamiento arbitrario, las intimidaciones y las presiones.

El instituto, con asiento en Zürich, está dedicado por sus estatutos a la defensa de la libertad de prensa, y tiene como miembros a 1.500 editores y directores periodísticos de 52 países.

El informe de Monsen señala reverses para la libertad de prensa de determinadas zonas, pero asevera que, en contraste con años anteriores, durante el que termina „los avances axcedieron a las pérdidas.“

El instituto ofreció el siguiente panorama:

AMERICA LATINA: „La situación inalterada en Cuba, Haití, Honduras y Paraguay, donde no hay libertad de prensa. En Bolivia hubo indicios de que la prensa retornaba lentamente a una total libertad. En muchos países de la región existen peligros latentes para los periódicos libres e independientes por parte de gobiernos militares, extremistas que amenazan o usan la violencia contra ellos y de la intranquilidad social y política. De vez en cuando medidas de seguridad coartan la libertad de prensa.

NORTEAMERICA Y EUROPA: „El derecho del pueblo a saber, y el derecho de los periodistas a buscar información no son coartados, salvo en España y Portugal. En Bran Bretaña, la prensa y otros grupos buscan suavizar las leyes sobre libelo, desacato y secretos oficiales que, aducen, 'están restringiendo las noticias y comentarios.'“

ASIA: „La guerra... que nunca constituye una atmósfera sana para la libertad de prensa, pro durante el último año.“

AFRICA: „El cuadro es inquietante en muchas regiones, con ocupación de periódicos y arrestos y expulsiones de periodistas... usualmente por causas de la sensibilidad de las naciones jóvenes a la crítica y la oposición.“

Desde ya es evidente que en los países detrás de la cortina de hierro, no se puede hablar sobre la libertad de prensa en absoluto.

SLOVENSKA DRŽAVA je edino pravilno politično stremljenje vsakega Slovenca.

IZ SLOVENIJE

Aerodrom Ljubljana — tako se namreč imenuje slovensko letališče na Brnikih — ima vedno več prometa, čeprav ne dobiva od centralne vlade v Belgradu nikake podpore. Stalno se izboljšuje in na njem ne pristajajo samo avijoni domačih, temveč tudi inozemskih družb. Največ potnikov seveda prihaja z avijoni družbe Adria-Aviopromet, ki je čisto slovenska letalska družba. V prvih devetih mesecih preteklega leta je v mednarodnem prometu ta družba prepeljala točno 33.115 potnikov. Promet se je občutno povečal zlasti za božične in novoletne praznike. Posebno veliko gostov je prišlo iz Holandije. V letošnjem letu se bo promet v zvezi z mednarodnimi tekmami v hokeju na ledu, ki se bodo odigrale v Ljubljani, precej dvignil, kakor se to vidi iz prijav številnih tekmovalcev, sodnikov, gledalcev in turistov.

TURIZEM OB SLOVENSKI OBALI

V letu 1965 je do konca septembra obiskalo letovišča Koper, Piran in Izolo 161.056 turistov, od teh 77.034 domačih. Posebno pozornost vzbuja dejstvo, da je število domačih turistov padlo za 11 odstotkov v primeri z letom 1964, dočim je naraslo število inozemskih gostov za celih 26%.

TOVARNA HLADILNIKOV V ŠKOFJI LOKI,

ki se bavi s proizvodnjo opreme za gostinstvo, se nahaja v težkem finančnem položaju, ker ne dobi na razpolago zadostnih kreditov za financiranje prodaje na kredit. Temu nasprotno pa tovarna "Jugostroj" v Belgradu prodaja gostinško opremo na triletna kredite in jo financira komunalna banka v Belgradu, kamor se steka ves denar iz cele države.

TOVARNA EMAJLIRANE posode v Celju (bivša Westnova tovarna) zvezni zavod za cene v Belgradu ni dovolil zvišanja cen. Pač pa je isti zavod dovolil enaki tovarni v Gornjem Milanovcu v Srbiji zvišanje cen v taki meri, da ta sedaj prodaja posodo 62% dražje kot celjska tovarna. Na ta način celjska tovarna pri enem samem artiklu zasluži 1 milijon 600.000 din dnevno manj, kakor pa tovarna v bratski Srbiji.

STEKLARNA v Rogaški Slatini je izvozila v elitne trgovske hiše in specializirane trgovine s steklenimi izdelki v zapadnoevropskih državah 300 vagonov svojih izdelkov, to je 72% celotne svoje produkcije. Izkupiček je znašal nekaj manj kot 2 milijardi din.

ne gre za žolč! Nas zanima resnica! Recimo, da vsak ideal, čim bolj je oddaljen od stvarnosti, tembolj je zapeljiv in pogubonosni! Ni — ko primer — vseeno, če naskočiš nekega vojaka, ali če se zapodiš v nek mlin na veter. Prvega lahko ali ne premagaš. Ob drugem pa imaš edino možnost, da si glavo razbiješ, ali pa se, kot se je to zgodilo Don Kihotu, vrtiš obešen na veterinah, z zasmeh vsemu svetu. Kar ti potem preostane, je, da lahko kričiš in braš in... preklinjaš.

In tako je, da slovenskemu političnemu donkizizmu ni meje in kmalu bomo primorani naše politike poslati na visoke politične šole, — kaj v Pariz! — v albansko Tirano, ali pa v afriško Nigerijo; cni namreč sedijo v klopih ZN, dočim mi Slovenci smo tabula rasa za katerikoli človeka v svetu in za katerikoli atlas. Enostavno ne obstojamo.

Res je, v sanjah je človek — in tudi narod — kot bi ne obstojal. In kaj drugega je naš panslavizem kot zimske sanje? zato dajmo, kot pes razglodajmo kosti tega našega panslavizma in ga spoznajmo! Doumimo to hipnotično silo, ki nas slepo vodi v narodni prepad. Vprašajmo se vendar enkrat, kako je mogoče, da nam tako sladka, bratska in krščanska čustva in tako idealno mišljenje vedno povsod povračajo z gorjačo razočaranja in muk? Spoznamo stvarno, resničnosti odgovarjajoče ozadje naših narodnih panslavističnih čustev.

(Se nadaljuje)

PRIMER: LUIS ADAMIČ

(PAVLE VERBIC)

V juliju l. 1965 so v Prapročah pri Grosupljem odprli spominski Adamičev muzej. Prav tako pripravljajo komentirano slovensko izdajo njegovih izbranih del. Slovenski komunistični oblastniki imajo razloge, da časte njegov spomin.

Lojze Adamič je bil "stari" slovenski naseljenec v ZDA. Zaradi svoje sposobnosti je prehodil pot od preprostega ročnega delavca pa do uglednega — v angleščini pišočega — ameriškega pisatelja. Po svojem prepričanju je bil levi kulturnik in zelo koristen komunistični sopotnik. Med drugo svetovno vojno se mu je posrečilo priti v krog osebnih svetovalcev predsednika Roosevelta in sicer za jugoslovanska vprašanja. Čeprav se je v tujini lepo uveljavil, se je pa vendarle vedno čutil povezanega s "staro domovino" in dolžnega pomagati ji. In prav to nas sedaj zanima.

Adamič je obiskal dvakrat Slovenijo. Prvič v l. 1933, torej v času, ko je bila večina slovenskega naroda zapletena v ostro borbo proti unitaristični kraljevi diktaturi. Slovenski komunisti so se takoj potrudili in navezali z njim stike. Iz svojega gledišča so mu prikazali slovenske politične probleme in Boris Kidrič mu je izročil mnogo gradiva o "belem terorju", med drugim tudi celoten tekst za propagandno brošuro, ki ga je napisal E. Kardelj. Ko se je Adamič vrnil v ZDA, je Kardljevo besedilo prikrojil ameriškemu mišljenju primerno in ga izdal pod naslovom „STRUGGLE“ (Boj). Prav tako je dal tudi pobudo za „protestno pismo“ zaradi političnih obsojencev po jugoslovanskih ječah, ki ga je podpisalo 43 ameriških intelektualcev in poslalo jugoslovanskemu poslaniku v Washingtonu. Svoje osebne vtise je pa še posebej objavil v knjigi "THE NATIVE'S RETURN", ki je bila v kraljevi Jugoslaviji prepovedana, v ZDA pa so jo dajali med drugo svetovno vojno kot informativno čtivo v roke vsakemu ameriškemu vojaku, ki je bil določen za bojevanje na Balkanu.

Tako je Adamič sicer podprl borbo proti kraljevi diktaturi, istčasno pa se je udinjal onim, ki so že tedaj začeli pripravljati krvavo komunistično revolucijo in sedanjo nasilno diktaturo.

Zanimivo bi bilo ugotoviti, ali Adamič, sin verne, kmečke družine, pri svojem „prvem povratku“ ni hotel navezati stikov z resničnimi političnimi predstavniki naroda, ali pa se tedaj nikomur od njih ni zdelo zanimivo iskati stikov z njim. In samo v obrobni pripombi omenjamo, da je ta Adamičev obisk, ozir. z njim povezan članek Otona Župančiča „Adamič in slovenstvo“ sprožil dokončno ločitev napredne inteligence v resnično slovensko in v jugoslovansko-unitaristično.

Drugi, važnejši poseg v slovensko dogajanje pa se je izvršil med drugo svetovno vojno. Tu pa moramo zaradi boljšega razumevanja samo na kratko omeniti Rooseveltovo gledanje na komunistično nevarnost in na bodočo ureditev sveta po končani vojni, kot ga je l. 1944 povedal kardinalu Spellmanu (Robert L. Cannon: The Cardinal Spellman Story). Roosevelt je bil prepričan, da se bosta on in Stalin lažje sporazumela, ker sta oba realista, med tem ko je bil W. Churchill, po njegovem, prevelik idealist. Njegovo "realno" gledanje pa je bilo, da se nima smisla Stalinu upirati, ker je tako mo-

čan, da si lahko sam vzame vse, kar bi hotel. (Tu bi opozorili na ugotovitev polkovnika Vauhnika, da so imeli Sovjeti med vojno v ZDA razpredeno odlično obveščevalno mrežo, dočim pa so ZDA zau-pale „svojemu zavezniku“ in imele v ZSSR zelo pomanjkljivo obveščevalno službo.) Zato tudi ZDA nimajo namena v Evropi podpi-rati demokratičnih gibanj, čeprav Stalin podpira komunistična. Po končani vojni je bil pripravljen brez nadaljnjega priznati ZSSR Fin-sko, Baltske dežele, vzhodno polovico Poljske in Besarabijo. Raču-nal je celo z verjetnostjo, da bodo hoteli imeti Sovjeti po vseh evrop-skih državah komunistične vlade. Sovjetski gospodarski sistem je po njegovem dosegel izredne uspehe. Njegov finančni sistem je zdrav. Evropske države bodo morale izvesti velike reforme, da se bodo pri-lagodile temu sistemu. V kakih desetih ali dvajsetih letih se bo sov-jetski sistem pod vplivom Evrope tako očistil, da ne bo več preveč barbarski. Priznal je, da je medvojno tovarništvo med ZDA in ZSSR prisiljeno, vendar je upal, da bo po vojni mogoče urediti iskreno prijateljstvo in je to utemeljeval na čisto trgovski način: Sovjeti bo-do vladali nad 40 % svetovnega kapitala, ZDA in njeni zavezniki pa nad 60 %. Na tej bazi bo mogoče zgraditi trden sporazum. Po njegovem mnenju bo slonela bodoča svetovna ureditev na 4 Velikih, ki si bodo razdelili svet na vplivna področja: Nacionalistična Kitajska naj bi dobila Daljni Vzhod, ZDA Pacifik, ZSSR in Anglija pa Evro-po in Afriko in sicer tako, da bi imela prva glavno besedo v Evro-pi, druga pa v Afriki. (Razumljivo je da se je kardinal Speellman zgrozil nad takim mišljenjem in hitel reševati, kar se je sploh še rešiti dalo. Na drugi strani pa potrjuje ta dokument našo tragično zmoto, ko smo pričakovali v naši borbi proti komunizmu, ki smo se mu urpli manj kot goloroki, pomoči od moža, ki komunizma sploh ni poznal in je bil samo orodje družbe, ki je iz svojih skrivališč vodila niti usode človeštva.)

Adamičovo medvojno delo je bilo usmerjeno v dveh smereh: ust-variti naklonjeno javno mnenje za zlagani osvobodilni boj OF in svetovati predsedniku Rooseveltu v smislu navodil, ki mu jih je pri-šepetavala K. P. Izdal je knjigo "MY NATIVE LAND", v kateri je na podlagi lažnih komunističnih podatkov slavil njih umore (umo-ru univ. prof. L. Ehrlicha je posvetil celo poglavje: Smrt pred cerkvo) in zločine, samoobrambo demokratičnih sil pa prikazoval kot sodelovanje z okupatorji. V Beli hiši se je pa predvsem trudil, da ne bi prišlo do izkrcanja zaveznikov na Balkanu, — opustitev, ki jo smatrajo nekomunistični strokovnjaki za eno največjih vojno-taktičnih in političnih napak Zaveznikov v drugi svetovni vojni.

L. 1943 so poslali mladi slovenski razumniki L. Adamiču knjigo "Narod sredi Evrope". Danes bi bilo gotovo zanimivo ugotoviti, ali je knjigo prejel in kako jo je uporabil.

Čim je razvoj dogodkov pokazal, da se je predsednik Roosevelt motil v oceni komunizma in bodočega mednarodnega razvoja, so bili njegovi sodelavci — predsednik je medtem že umrl — postavljeni v ozadje, med njimi tudi L. Adamič.

Drugi Adamičev povratek v domovino pa je bil leta 1949, po-tem ko je prišlo do zloma s kominformom in je morala Jugoslavija prositi ZDA za pomoč. Potrebno je bilo ustvarjati ugodno razpoloženje za ameriško "preračunano tveganje". Adamič je zbiral v domovini pol leta propagandno gradivo za knjigo o Titu „Orel in korenine“. Knjigo je pisal v naglici, ker se je mudilo reševati komunistični režim pred popolnim gospodarskim propadom. Vendar je prvi del knjige, ki se ukvarja s Titom, mogel iziti šele leta 1952, skoro leto dni po Adamičevi smrti. Komunisti doma s knjigo niso popolnoma zadovoljni. Pravijo, da je v njej več pomot, napačnih sodb itd.

L. Adamič bi lahko s svojimi sposobnostmi veliko koristil sloven-skemu narodu, pa se je žal odločil v škodo za nasilni komunistični režim. Kljub temu pa lahko služi kot primer, koliko lahko napravi sposoben slovenski izseljenski izobraženec narodu v korist ali v škodo, če se uveljavi v tujem svetu.

Slovenci imamo danes skupino izobražencev, ki so se v tujini že uveljavili, ali pa so končali svoje akademske študije v tujini in zato dobro poznajo njeno mišljenje in hotenje. Ti mladi izobraženci so dolžni tudi iz narodnega ozira, da se čim uspešneje uveljavijo v tu-jem svetu, pri tem pa v svoji iznajdljivosti vedno iščejo prilike, da koristijo tudi svojemu narodu — vedno, predvsem pa v času velikih odločitev.

ZGODOVINSKA NOVICI

V bitki pri Varni leta 1444, v kateri je padel poljski kralj Vla-dislav II Warnenczyk, so se kot samostojni vojaški odred borili tudi Slovenci. Podobne samostojne odrede so tvorili: bosenski, češki, hrvatski, madžarski in papeški od-

red, v katerem so bili francoski, italijanski in nemški vitezi. To zgodovinsko dejstvo so odkrili Poljaki iz dosedaj neraziskanih turških arhivov, kakor poroča polj-ski dnevnik "Zycie Warszawy" dne 23.11.1965.

ELEKTROTEHNIČNO podjet-je ISKRA, ki ima svoj sedež v Kranju in 14 specialnih tovarn ši-rom Slovenije z 12.043 nameščen-ci in delavci, je v zadnjem času podobno kakor mnoga druga pod-jetja prišla radi nove gospodar-ske reforme v težave. Vzrok teh težav je pomanjkanje obratnih sredstev. V letu 1965 je znašala vrednost njene proizvodnje 55 milijard dinarjev. Izvozili so v vrednosti 3 milijonov dolarjev.

Poleg ISKRE se bavitva s proiz-vodnjo enakih ali podobnih izdel-kov še tovarni Rudi Cajavec v Banja Luki in Elektroindustrija Niš. Za to tovarno je značilno, da je postopoma osvojila skoraj vso proizvodnjo ISKRE, razen kino-projektorjev, števecv, varilnih na-prav in avtoelektričnih izdelkov. Medtem ko ISKA zožuje in spe-cializira svoj proizvodni program, ga niška tovarna širi sedaj še na proizvodnjo elektronskih elemen-tov, ker ima Iskra že tako hiper-produkcijo. Zanimivo je, da so se vsa tri gori imenovana podjetja že pred leti dogovorila, da si bo-do razdelila tehnično področje dejavnosti. Iskra in tovarna v Ba-nja Luki sta se držali dogovora, ne pa tovarna v Nišu, ki hodi svoja pota in se prav nič ne drži dogovora. Zelo karakteristično pri tej stvari pa je dejstvo, da je ISKRA pred kratkim sklenila s predstavniki Indije pogodbo za zgraditev treh kompletnih tovarn za proizvodnjo sestavnih delov in da je istočasno podjetje v Nišu naročilo opremo za proizvodnjo i-stis setavnih delov ne pri Iskri, temveč na Japonskem.

ZAPUŠČANJE KMETIJ. Ko-munisti, ki so s svojo agrarno po-litiko, bazirano na Marksovih nau-kih, zašli v slepo ulico, iščejo se-daj vzroke svoje zgrešene politike. Po vojni so s silo gonili ljudi z zemlje, sedaj jih pa hočejo spet spraviti nazaj. V domačih časopi-sih se stalno ponavljajo pritož-be radi pomanjkanja povrtnin in sadja, kar oboje ima sedaj po novi reformi zelo ugodne cene. Majhen zaslužek torej ne more bi-ti razlog, da zlasti mladina za-pušča zemljo. Zato komunisti na-vajajo razloge kakor: razdroblje-nost kmetijskih gospodarstev, ne-perspektivnost sedanje strukture kmetijske proizvodnje, izredno sla-bo in primitivno opremljenost za-sebnih gospodarstev z mehaniza-cijo in majhne možnosti za izobra-ževanje in kulturno izživljanje kmečkega prebivalstva. Poudariti pa je pri celi stvari treba, da zasebnim kmetovalcem ne dajo možnosti, da bi si mogli nabaviti male kmetijske stroje, motorne ko-silnice, škroplilnice itd., pač pa je vedno dosti kreditov na razpola-go za nakup avtomobilov, hladil-nikov in pralnih strojev. Bivšega a si stenta ljubljanske univer-ze Pučnika, ki je komunistom že

pred leti napovedal polom agrarne politike in tudi konkretno dokazal, kako bi se dalo rešiti agrarno vprašanje, so poslali za 9 let v ječo. Izrečno je poudarjal, da je glavni pogoj za kakršno koli izboljšanje pridobiti si zaupanje kmečkega prebivalstva. Tega pa sedaj oblastniki ne morejo pridobiti, ker jim nihče ne verjame. Pred letom dni so imeli v Sloveniji volitve. Kandidat za poslanca je na nekem zboru v Beli krajini nagovarjal kmete, naj vse svoje sile posvete zemlji, ker da ni nobene nevarnosti, da bi jim jo kdo zopet vzel. Kmetje pa so kar javno povedali temu kandidatu, da besedam nič več ne verjamejo in da se bodo zemlji posvetili šele tedaj, kadar jim bodo dali črno na belem, da jim zemlje ne bodo vzeli. „Tega pa ne moremo dati,“ je bil odgovor kandidata. In kako naj kandidat za poslanca tudi ve, kaj bo jutri padlo v glavo Titu, Kardelju in Rankoviću?

“DELALI BOMO ZA NAROD Z VSEMI MOČMI IN Z VSO LJUBEZNIJO S POMOČJO BOŽJE PREVIDNOSTI.”

(Novoletno voščilo Josipa Šimenca rajnega ljubljanskega prošta in protonotarja)

SLOVENSKA STATISTIKA POROČA

Industrija: Do konca septembra je vsa industrija proizvedla za 5,7 % več kot v istem obdobju lani.

Kmetijstvo: Obdelana površina se je zmanjšala. Poplave so uničile 162 ha pšeničnih polj in oškodovala 1.000 ha krompirjevih njiv.

Zaposleni: V industriji je bilo septembra 1.600 zaposlenih manj kot v avgustu.

Proizvodnost: V zadnjih treh mesecih se je povečala proizvodnost dela za 2,8 % v primerjavi z letom 1964.

Osební dohodki: Povprečni osebni dohodek za september (zaslužen v avgustu) je znašal 63.559 dinarjev. Do septembra so se osebni dohodki v primerjavi z lanskim letom povečali malodane za tretjino. Najvišji dohodki v industriji so bili v premogovnikih (89.415 dinarjev), najnižji pa v elektroindustriji (52.340 din.).

Cene: Na drobno so se septembra cene povečale za 46 % v primerjavi s celim lanskim letom in so za 3 % višje kot v avgustu. V primeri z lani se je najbolj podražilo gorivo, za njim pa kulturne storitve meso in vrtnine.

Cena življenjskih potrebščin se je septembra v primerjavi z lanskim letom povečala za 48 odstotkov, za odstotek višje kot v avgustu.

Realne plače: Realne plače so se v primerjavi s celim lanskim letom v septembru zmanjšale za 9,2 odstotka.

Beri „Tabor“, Bs. As., št. 1-2, 1966. Odgovor na dr. Vekoslav Kisovca „Zaplotniki“ in drugim iz istega tabora: Iskreno ne dvomimo v vašo kulturo, v vašo človeško plemenitost ter v trpljenje — ki smo ga več ali manj prestali — dokazano vašo rodoljubnost. Vendar menimo, da je stvar *odgovornosti, stvar take ali take zavesti*, kljub vsej vaši široki razgledanosti ter globokosti izkušenj vam je kri bušnila v glavo, dokaz, da se kultura barva po *zavesti čustva* in po *teh strelci*. Blagovolite nam torej meriti z istimi merili! Zagotavljamo vam in vsem, da tudi mi ljubimo srbski narod in smo mu hvaležni za vsako kapljo krvi iz njegovega srca in vsak kos kruha iz njegove mize; še več, pripravljeni smo pozabiti na vsako kapljo slovenske krvi in na vsak kos kruha iz slovenske mize, ki nam ga je tudi kdaj — ne srbski narod, temveč velikosrbska politika iztrgala iz srca in iz ust. Na vašo pobudo bomo v svojem boju za Slovenijo skrbno pazili, da ne bodo naši strelci leteli na dobroto, junaštvo, gostoljubje in bratstvo srbskega naroda, pač pa da bodo točneje pomerjeni na čaršijo velikosrbske politike.

Mi se ne skrivamo za plotom, marveč stojimo za slovensko zastavo, in vaš junaški izzaplotniški strel ni torej zadel nas, temveč vašo zastavo. V prihodnje si enostavno predstavljajte, da so za vsakim plotom Slovenci, ki so izgubili voljo izrabljati svoje moči za Veliko Srbijo ali Jugoslavijo! V boju za narodno svobodo so vsi podpisi in imena anonimni in kot taki nevažni. V zlato našega spoštovanja vam vračamo ovito vaše ime, o katerem vi smatrate, da smo ga skalili. Resnično nam je žal, da se taka imena kot je vaše, ne morejo še uporabiti za potna znamenja v Slovenijo. Zagotavljamo vas in vaše sočustvenike, da je vaša borba ena najbolj brezupnih, *kot je pač borba proti samemu sebi*.

Slednjič smo vam hvaležni, da ste s svojim člankom v istoglasni spremiljavi „Tabora“ razglasili vsem Slovincem urbi et orbi — kar se je doslej samo šušljalo — je da je postal „Tabor“ ne domobrankska, (da ne rečemo slovenska!) temveč jugoslovanska trdnjava, v kateri hočejo umreti junaške, a brezmiselne smrti predvsem srbobrani. Mi vam iz „nápolja“, ne izza plota, napovedujemo obleganje z mukami žeje in glada. Slovenski domobranci pa, ki se še niso zavedli, da so v „Taboru“ pod jugoslovansko plavo komando, bodo morali narediti izpad iz tega „gradu“, če hočejo slediti svoji vojaški slovenski tradiciji, kakor tudi slovenski tradiciji svojega prvotnega glasila, ki je na ta način že drugič uzurpirano. Vsekakor pa bo slovenska državna misel (ne „Smer“!) to trlo trdnjavo zasedla v odkriti borbi in ne po „rovih“, kot ste to vi, jugoslovanarji, storili s pomočjo ne jugoslovanskega, temveč slovenskega domobranskega čustvovanja s „Taborom“. Naj živi Slovenska Država!

UREDNIŠTVO

SLOVENSKA LUKA KOPER

Slovenska obala je dolga 30 kilometrov in sega od Debelega rtiča do Savidrijskega rta. Je hkrati najskrajnejši zaliv Jadranskega morja ter leži tik pod vznožjem Alp. Centralno pristanišče je mesto Koper. Ima izredno ugoden geografski položaj. Z dobrimi celinskimi in pomorskimi zvezami je povezan z gospodarsko razvitim prostorom, kar dokazuje že dosežani promet, ki je najbolj intenziven prav na prehodih z morja čez Vzhodne Alpe v Podonavje. Podani so pa tudi ugodni topografski pogoji. Vsa vzhodna jadranska obala je namreč strma, dočim ima Koper okrog 1.300 ha ravnega zemljišča, katerega osrednji del obkroža koprski zaliv, ki se zožuje v dveh dolinah rek Rižane in Badaševce. Del tega ozemlja je treba sicer še meliorirati, ostali del so trda tla, primerna za gradnje pomorskih, industrijskih in trgovskih objektov. Zgraditi je mogoče daljšo obalo, železnico, ceste in urediti druge napeljave ter tako ta prostor usposobiti za trgovski in industrijski

del luke in sicer tako, da bi oba dela predstavljala organizirano celoto. Ko bodo enkrat zgrajeni kanali, bo imela tamkaj naseljena industrija direktno zvezo z morjem. Na teh kanalih bi se lahko pridobilo zadostno globino za pristajanje ladij s 100 tisoč tonami ali še več. To je tedaj velikanška prednost luke Koper, kakršne nima do sedaj še nobeno pristanišče na vzhodnem delu Jadrana.

Naši predniki so posedli to ozemlje po letu 788. Pred njihovi prihodom so bili na tem ozemlju gospodarji Bizantinci in cesar Justin je ob koncu 6. stol. dal utrditi Koper, da bi ga zavaroval pred napadi. Ko so po vojnah med Ljudovitom Posavskim in Franki prišli na čelo slovenskih krajin nemški vojvode, so si leta 1209 izbojevali svetno oblast na tem ozemlju oglejski patrijarhi in jo obdržali do l. 1278, ko je prišlo pod oblast Benečanov. Leta 1797 je ozemlje zasedla Avstrija, ki ga je imela v svoji oblasti do leta 1918. Z londonskim paktom iz leta 1915 so zavezniki to ozemlje

obljubili Italiji, ki ga je po končani vojni tudi dobila in obdržala vse do leta 1954, ko je končno prišlo v slovensko posest.

Še predno je bilo to ozemlje vrnjeno Slovincem, so tehnične in ekonomske komisije strokovnjakov izdelale načrte za bodoče slovensko pristanišče. Tako je lahko uprava Kopra kmalu potem, ko je prišla v pravno posest tega ozemlja, pričela z gradnjo operativne obale, ki je sedaj dolga 500 metrov. Promet v pristanišču oz. luki je začel hitro naraščati in je že dosegel višek zmogljivosti. Luka Koper namreč manjka železniška povezava z zaledjem. Sedaj se vrši promet deloma s kamijoni, deloma s t. zv. kombiniranim prevozom, ki obstoji v tem, da se blago izvažalo ali dovajalo s kamioni od Kopra do železniške postaje Kozina in obratno. Ta način prevoza pa zelo obremenjuje luko, ki je morala samo v l. 1965 plačati za kamionski prevoz 400 milijonov dinarjev.

Vse železniške proge v Jugoslaviji gradi centralna vlada v Beogradu s sredstvi, ki jih dobi iz vseh pokrajin. Po podatkih, ki jih imamo od švicarskega zgodovinarja in žurnalista Viktorja Meierja, so Slovenci prispevali v l. 1958 k vsem državnim dohodkom 37%, čeprav bi morali, sodeč po številu prebivalstva, največ 9%. Tudi pristanišča Bar in Ploče na jugu države gradi centralna vlada iz državnih sredstev. Ko pa je pred leti postalo aktualno vprašanje gradnje proge na Koper, je centralna vlada odklonila to zahtevo in po svojem sekretarju za promet Slovincem sporočila, da če že hočejo imeti prog, naj si jo sami zgrade, ker imajo za to dovolj sredstev na razpolago. Stroški ze gradnjo so bili prvotno preračunani na 4 milijarde dinarjev. Vsled stalnega padanja vrednosti denarja so stroški narasli sedaj že na 10 milijard dinarjev. Če upoštevamo, da so morali Slovenci prispevati s prisilnim posojilom za obnovu Skopja od 30 milijard dinarjev 7 milijard namesto 2 milijardi 700 tisoč milijonov dinarjev, kolikor bi jim pritikal po številu prebivalstva, potem vidimo, da bi Slovenci že samo s tem denarjem v isti dobi zgradili svojo železnico. Vendar v tem niso uspeli pač radi nesposobnosti slovenskega vodstva komunistične partije, ki jih v tem oziru ni podprla, kakor bi sicer morala. Luka Koper se je potem odločila, da sama gradi to prog na določeni trasi Koper - Prešnica in sicer ne samo industrijski tir, kakor je bilo prvotno določeno, temveč normalno železniško prog. Dela na gradnji so se že pričela, vendar s precejšnjo zamudo in prekinitvami, ker so stalno manjkala potrebna sredstva. Obenem z gradnjo te proge bo treba podaljšati tudi operativno obalo na

800 metrov, zgraditi bo treba tudi nadaljna skladišča za generalni tovor. Stavbno podjetje "Gradiš" gradi še sedaj serijo skladišč in hladilnico, kar bo imelo vse po prvi fazi 3.700 kv. metrov površine.

Važno vlogo bo odigral Koper že v bližnji bodočnosti, kar zadeva surovine. Samo slovenska industrija bo potrebovala 1 milijon ton takega tovara, dobila bo pa lahko velike tovore tranzitnega blaga za Avstrijo, Nemčijo, Češko in Slovaško. Predvideva se, da bo znašal po izgradnji železnice in po podaljšanju operativne obale letni promet okrog 4 milijone ton.

Pred poldrugim letom so vsa važnejša gospodarska in industrijska podjetja Slovenije ustanovila poslovno združenje "Industrijska cona Koper". Naloga tega združenja je, da izdela študije o ureditvi industrijskega bazena ob tej luki, da pridobiva zemljišča, jih uredi in da upravlja vse storitve, ki so v neposredni zvezi z uporabo industrijskega območja. Tozadevne študije sicer še niso popolnoma končane, vendar so povabljeni inozemski strokovnjaki, ki so te študije na licu mesta presojali in ugotovili, da so bili pri izdelavi idejne zamisli upoštevani vsi glavni principi, na katerih sloni industrijska cona kot funkcionalno urejeni in delujoč organizem.

V začetku leta 1964 je luka Koper dobila značaj proste carinske cone. Za razvoj luke je to izrednega pomena, ker se plačuje carina in ostale dajatve šele tedaj, ko blago dejansko zapusti luko. Na ta način je omogočeno domačim in tujim podjetjem, da tamkaj zbrano blago sortirajo, ev. industrijsko predelajo in ga šele potem prodajo interesentom. Zato pa so skladišča in lokacija industrije zelo pomembna. Luka tedaj ne bo samo navadno pretovorno mesto, kakor so do sedaj vse luke v Jugoslaviji. Blago, zlasti surovine, ki se bodo uvažale, bodo tu uskladiščene, predelavane in potem najbolj racionalno usmerjevane na tržišča v zaledju in čez morje. Ne smemo izgubiti z vida, ad so transportni stroški bistvena sestavina cene blaga in da podjetjem, ki uvažajo ali izvažajo, ni vseeno, kakšni so ti stroški.

V čem je tedaj velika prednost luke Koper? Prvič v tem, da je luka sedaj šele v izgradnji in se bodo lahko pri tem upoštevala vsa najnovejša izkustva modernega pristanišča. Z modernimi stroji bo lahko omogočeno čim hitrejšo skladičenje in ukrcavanje blaga, ravno tako pa tudi njegova predelava in odprema. S takim poslovanjem bodo ladijskim družbam prihranjeni stroški in čas, ki v modernem gospodarstvu igrajo veliko vlogo. Drugič pa v tem, da ima luka Koper na razpolago mnogo ravnega zemljišča za lokacijo industrije,

ŠVICARJI PROTESTIRAJO

Nemški dnevnik "Bild" dne 1. 12.1965 poroča, da je v Zürichu v švici skupina mladih demonstrantov napadla jugoslovanski konzulat in zahtevala njegovo odpravo. Istočasno so demonstranti tudi v drugih švicarskih mestih napadli podružnice potovalnega urada "Putnik" ter uničil notranjo opremo teh uradov.

Pred policijo so demonstranti izjavili, da so to storili radi tega, ker so jugoslovanski konzulati in potovalni uradi postali prava agitacijska središča za komunistično infiltracijo. Dejavnost teh uradov ogroža švicarsko neodvisnost ter vzbuja ogorčenje vsega švicarskega prebivalstva.

VALUTNA REFORMA V JUGOSLAVIJI

Od 1. januarja 1965 veljajo v Jugoslaviji novi bankovci in kovanci v razmerju 1 DM = 3 din in 12 par. Posebnost reforme je v tem, da je Jugoslavija ponovno vpeljala „pare“ kot najmanjšo denarno enoto, da bi s tem poudarila balkansko tradicijo Srbije.

ŠPORT NA BALKANU

Dnevnik „Bild“ je poročal dne 21. dec. 1965 o škandaloznem poteku košarskega srečanja v Beogradu med moštvom zah. Nemčije in Jugoslavije, v katerem so Nemci porazili Jugoslovane za 13 : 12. Jugoslovanski košarkarji so setako divje obnašali, da so se po končani igri nekateri treznejši športniki opravičili pri nemškem moštvu z naslednjim priznanjem: „Sram nas je, da smo Jugoslovani. To sploh ni bil noben šport več, temveč nastop divjakov.“

Romunski razsodnik tega dvojboja Sidea je priznal, da je prvič okusil, kaj je smrtni strah.

KITAJSKI KOMUNISTI NA DELU

Na ozemlju zah. Nemčije se opaža vedno večja podtalna aktivnost kitajskih komunistov. Širijo komunistične brošure, v katerih izredno ostro napadajo sovjetske in jugoslovanske komuniste. V brošurah, ki so tiskane v angleškem, grškem, italijanskem, nemškem, slovenskem, srbo-hrvat-

ki bo skrbela, da se bo v zaledju ali pa po morju pošiljalo blago že v predelanem ali vsaj polpredelanem stanju, kar bo stroške občutno zmanjšalo. Evropska industrija, da ne govorimo o slovenski, bo rabila v bodočnosti veliko surovin iz prekmorskih krajev zlasti iz Afrike in ravno tu bo luka Koper lahko odigrala zelo važno vlogo ne samo v korist Slovencev, temveč vse Srednje Evrope.

Dev.

skem in španskem jeziku ter namenjen predvsem sezonskim delavcem raznih narodnosti v zahodni Nemčiji, nazivajo Tita „zločinca“, „izkoriščevalca delavstva“, „nesrečo narodov Jugoslavije“, Jugoslavijo samo pa „jetnišnico podjarmljenih narodov“.

Po mnenju uglednega zahodno-nemškega 14-dnevnikarja „Ost Probleme“, ki skrbno beleži vse komunistične pokrete v in izven zahodne Nemčije, financira to antisovjetsko in protijugoslovansko propagando albansko poslaništvo na Dunaju in kitajsko poslaništvo v Bernu.

Brez dvoma kitajski komunisti zelo dobro poznajo likvidatorske sposobnosti svojih sovjetskih in jugoslovanskih učiteljev.

Z GORENJSKE:

Tržiško železnico nameravajo ukiniti. Pravijo, da ni produktivna. Osební vlaki že več ne vozijo, tovorni pa so tudi vedno bolj kratki.

RADIOVOJ RIGLER: Ob drugi obletnici.

„Tabor“ Bs. As., št.1-2, 1966.

Odgovor: Razčistite svoje ekumensko razpoloženje od političnega! Cesarju, kar je cesarjevega! Bogu kar je božjega! Za prvo Vam častitamo in smo ob njem navdušeni. Ne dvomimo o ekumeničnost krščanstva, kakor tudi ne, da je dozorel čas, da se katolicizem „loči“ od slovenstva, predvsem pa da se pravoslavlje „loči“ od srbstva! Naj se krščanstvo ne loči od človeštva! Vendar ne vprezajte svetost ekumeničnosti v profanost politike, najmanj pa jugoslovanske, velikosrbske ali maloslovenske! Dajte vsakemu narodu, kar je njegovega, vsi pa dajmo Bogu, kar je božjega!

BERI: „Tabor“ je glasilo Zveze Slov. protikomunističnih borcev, in sicer Kociprovič, Zboraki in plavogardnih. Je apolitičen, se pravi: proti slov. ljudski stranki, proti Straži, proti Slovenskemu državnemu gibanju, proti Kulturni akciji itd. V njem pa lahko vsi svobodno izražajo, kar jim je „na duši in srcu“, se pravi: Jugoslavija. Skratka: Tabor-ska apolitičnost se najbolje pomenjuje: srače gnezdo, polno plavij, belih in rdečih bleščočih črepin.

CIRILMETODIJSKA IDEJA V SLOVENIJI

21. in 22. septembra letos je bil v Ljubljani sedmi občni zbor Cirilmetodijskega društva katoliških duhovnikov Socialistične republike Slovenije. Kakor poročajo „Naši razgledi“ so se na študijskem programu obravnavala tale področja:

„Nekdanje metropolije za slovensko ozemlje“ (dr. Franc Perko in dr. Maks Miklavčič); „Prizadevanje za enotno ideologijo med slovensko duhovščino“ (dr. Maks Miklavčič in Jože Šavara), in tretje: dr. Janez Janžekovič „Naš dialog s sodobnim svetom“.

Pod naslovom „Dvajset let v svobodi“ je v „Naših razgledih“ napisal dr. Stanko Cajncar obširno uvodno razmišljanje, ki je v nekaterih pogledih zelo zanimivo in po vsej verjetnosti tudi vredno pomisleka. Takole izvaja dr. Stanko Cajncar:

„Dobri papež Janez XXIII., ki so ga izvolili bolj iz zadrege, kakor iz navdušenja, se je lotil reforme cerkve. Brez strahu pred herezijo, razkolom ali slabo disciplino je sklical ekumenski koncil, ki je edinstven v zgodovini cerkve. In ko so izzveneli v prostornost cerkve sv. Petra prvi mladostni govori kardinalov, nadškofov in škofov, smo vedeli, da se je začel proces, ki ga nobena operacija ne bo več zavrla...“

„Ali nismo več čas govorili, da mora in more cerkev živeti iz globin svoje duhovnosti in ne iz varuštva politične stranke in klerikalne vlade? Ali nismo bili proti nasilnim, mrzlim in zapovedniškim metodam, ki tudi nam niso priznane? Odrpli smo vrata dialogu med kristjani raznih konfesij. Prepotovali smo svojo domovino od enega konca do drugega, bili na obisku pri pravoslavnih duhovnikih in celo pri patriarhu. Že 17. leto odpiramo preko Nove poti slovenskim duhovnikom in lai-

kom okno v veliki svet, skrbimo za obnovo duha in za velikodušen pogled na svet. Na koncilu še mnogi škofje dvomijo o možnosti dialoga s komunisti. Mi niti o uspešnosti dialoga ne dvomimo. Mi v dialogu živimo. Vsak nevsiljiv prijateljski razgovor o velikih življenjskih vprašanjih je končno dialog. Življenje samo je govorica, je manifestacija ideje, iz katere živimo. Če pa kdo našemu razgovoru ne prizna značaja dialoga, ker ga ovira ozko formulirana definicija, pa naj reče temu preddialog, priprava na dialog, ali kako drugače. Dejstvo je, da se bo spremenilo. Naš dialog se je začel v času groze, v nevarnosti smrti, v samotni, ko govoriti sploh ni bilo dovoljeno, v molku, ki je povedal več kakor beseda. In to naj bi bilo brez pomena? Ne, to so temelji novega človeškega bratstva, novega medsebojnega razumevanja novega sporazuma ob novih nalogah, ki jih čas postavlja vsem ljudem brez razlike...“

„Cirilmetodijsko društvo je danes naša univerza za študij sodobnih nalog. Napačno je trditi, da je društvo organizacija, v kateri zaradi nekih koristi moramo biti. V resnici je to naš dušnopastirski seminar, naš dom, na katerega smo ponosni, zatočišče vseh, ki z dobrim namenom vstopijo. Nepristranski zgodovinar prihodnjih časov se bo nezaupanja, ki smo ga bili deležni in ki tudi danes še ni povsem prenehalo, bolj čudil kakor našemu delu in našim uspehom...“

„Po dvajsetih letih duhovniško društvo šteje lepe stotine zvestih članov. Kakor drugi gospodje, opravljamo svoje odgovorne duhovniške in svetne službe. Nihče več ne dvomi o naši zvestobi svobodni domovini in obnavljajoči se cerkvi. Kdo more reči, da je to malo? — Dr. Stanko Cajncar.“

ZAHVALA

Uredništvo in uprava „Smeri“ se zahvaljuje vsem prijateljem in vsem somišljenikom za božična in novoletna voščila, za izraženo priznanje in za denarno podporo — znali bomo zaupanje ohraniti!